

Aristolochia bianorii

Els pol·linitzadors queden atrapats temporalment dins de les flors per la presència dels tricomes turgents que impedeixen la seva sortida durant aproximadament 48h.

Aristolochia bianorii Sennen & Pau és un geòfit amb tiges enfiladisses i delicades que floreix de març a juny. És una de les quatre espècies del gènere *Aristolochia* natives de les Illes Balears i, aquesta espècie en particular, és endèmica de Mallorca i Menorca.

Es troba des del nivell del mar fins als 1000 m i habita esclerxes de roques calcàries a les zones càrstiques, o bé enfilant-se a mates baixes de les garrigues costaneres i muntanyoses. Aquesta espècie s'inclou en comunitats vegetals dominades per la col del dimoni (*Pastinacetum lucidae*) que colonitzen rossequeres, barrancs, llits de torrents o fins i tot llocs pertorbats, com ara rases de carreteres de muntanya, per la seva tendència nitròfila.

Es reconeix per les fulles simples, alternes i cordades. Les flors són tubulars i en forma de caputxa, d'1,5 a 3 cm de llargària. Les flors consisteixen en un periant monosimètric, àmpliament modificat que es subdivideix en tres parts principals: la part distal eixamplada anomenada lim-

be, el tub cobert interiorment per tricomes i l'utricle basal on s'ubiquen els òrgans sexuals. L'androceu està format per 6 estams sèssils, fusionats externament amb 4 branques estigmàtiques, que formen una sola unitat anomenada ginostem; l'ovari es situa per davall del periant i està format per 4 carpels fusionats. El gineceu madura abans que l'androceu (protogínia), però es dona un temps de solapament en la maduració dels òrgans sexuals femenins i masculins. En conseqüència, els esdeveniments d'autopol·linització autònoms són possibles. La protogínia promou la pol·linització creuada, però l'autopol·linització assegura l'èxit reproductiu en cas que la flor no hagi rebut la visita d'un pol·linitzador efectiu. Les flors de cada branca es van obrint seqüencialment i cada flor desenvolupa un fruit únic que consisteix en una càpsula que porta de 2 a 17 llavors esfèriques.

Els principals pol·linitzadors d'*A. bianorii* són dípters de la família Chloropidae. Els pol·linitzadors queden atrapats temporalment dins de les flors per la presència dels tricomes turgents que impedeixen la seva sortida durant aproximadament 48h, i la transició de la fase femenina a la fase masculina es produeix durant el seu empresonament. De fet,

quan les anteres alliberen el pol·len, els tricomes es marceixen i, finalment, els insectes poden sortir (amb el pol·len ja adherit al tòrax). La mida de la flor és un factor important en la selecció dels insectes per a la pol·linització d'*A. bianorii*, però també hi ha un sistema d'atracció per engany que selecciona només un dels sexes dels pol·linitzadors, les femelles. Així, l'olor característica -no perceptible pels humans- produïda per les flors d'*A. bianorii* en fase femenina sembla ser el principal atractiu per a les femelles pol·linitzadores. Els principals volàtils emesos per les flors femenines d'*A. bianorii* pertanyen a èsters i alquens, compostos químics que a altres espècies del gènere s'han relacionat amb engany per lloc de posta i possiblement també per engany com a font d'aliment.

En definitiva, *A. bianorii* és una espècie vegetal amb un sistema de pol·linització molt particular, però es requereixen més estudis per tal d'aprofundir i completar la seva descripció.

